

I Die Aussprache

1 | Klinkers en tweeklanken

eu = [oi]	heute [hoite]	feucht [foicht]
äu = [oi]	Gebäude [geboide]	Fräulein [froilain]
ei = [ai]	sein [zaain]	heißen [haissen]
ä = [e]	fällt [felt]	älter [elte]
ü = [u]	müssen [mussen]	fünf [funf]
ö = [eu]	mögen [meugen]	Köln [keuln]
u = [oe]	muss [moes]	du [doe]
y = [u]	Gymnasium [gumnazium]	Physik [fuzik]

Klinkers   KORT uitgesproken voor een dubbele medeklinker,
LANG voor (h +) enkele medeklinker.

den [deen] / denn [den]	wen [ween] / wenn [wen]
Ton [toon] / Tonne [tonne]	Wahn [waan] / wann [wan]
Sohn [zoon] / Sonne [zonne]	er las [laas] / lass mich [las]

2 | Medeklinkers

z = [ts]	zwanzig [tswantsich]	zum [tsoem]
s = [z] voor een klinker		
	sieben [zieben]	Sommer [zomme]
sch = [sj]	Schule [sjoele]	Landschaft [landsjaft]
st = [sjt]	sterben [sjtè-eben]	Stefan [sjtèfan]
sp = [sjp]	Sport [sjpooht]	Spott [sjpot]
v = [f]	Vater [faatè]	Verein [fè-ain]
r = niet uitgesproken op het einde van een lettergreep		
	Schwestern [sjwestèn]	Bruder [broe-de]
g = [k] op het einde van een lettergreep of van een woord, tenzij bij de uitgang '-ig'		
	Tag [Taak]	fertig [fètiech]
g = [g] aan het begin van een woord		
	gut [goet] ('g' zoals in het Franse garçon)	

II Die Rechtschreibung

1 | Hoofdletters

In het Duits schrijven we hoofdletters

- a | aan **zelfstandige naamwoorden**.
*Ich habe meiner Freundin zum Geburtstag eine Blume geschenkt.
Der Arzt hat meinem Vater das Rauchen verboten.*
- b | aan het **begin van een zin**.
Der Lehrer kommt heute nicht. Er ist krank.
- c | aan **eigennamen**.
Seit fast 1200 Jahren liegt Karl der Große in Aachen begraben.
- d | aan de **beleefdheidsvorm Sie** en de vormen van het bijbehorend bezittelijk voornaamwoord **Ihr**.
Setzen Sie sich! Möchten Sie Ihren Mantel ablegen?

In het Duits schrijf je dus geen hoofdletters aan bijvoeglijke naamwoorden.

Vergelijk: een Duitstalig boek – *ein deutschsprachiges Buch*
Ik drink graag Duitse wijn. – *Ich trinke gerne deutschen Wein.*

Bijvoeglijke naamwoorden afgeleid van geografische namen eindigend op **-er** krijgen wel een hoofdletter:

Ich esse gern Frankfurter Wurst, Wiener Schnitzel, Schweizer Käse.

2 | Umlaut

De klinkers **a – u – o** kunnen in het Duits een Umlaut (¨) krijgen.

- a | Soms krijgen ze een Umlaut om grammaticale redenen:
  - bij werkwoorden: *tragen: ich trage → er trägt.*
(Zie III Das Verb.)
  - bij zelfstandige naamwoorden: *Stadt → Städte (stad → steden)*
Haus → Häuser (huis → huizen)
  - bij bijvoeglijke naamwoorden: *Tag → täglich (dag → dagelijks)*
- b | Soms is de Umlaut een betekenisdragend element:
Schon (Nl. al) vs. *schön* (Nl. mooi)

Een ezelsbruggetje

Enkel de klinkers uit het woordje 'auTo' kunnen een Umlaut krijgen.
Bij de tweeklank 'au' staat de Umlaut altijd op de 'a'. We spreken daarom van een auto met voorwielaandrijving: **äuTo**.

Op de klinker 'e' staat dus nooit een Umlaut.
België wordt *Belgien*, Azië wordt *Asien*.

Computer en internet

Soms gebeurt het dat een bepaald programma een Umlaut niet correct kan lezen of weergeven. In dat geval mag je de Umlaut vervangen door na de klinker een -e te schrijven. *Übung* wordt dan *Uebung*.

Wil je problemen bij het uploaden van bestanden vermijden, vervang dan in de bestandsnaam altijd de Umlaut door een e.

3 | ß (Eszett)

De Eszett (ß) is een typisch Duits schriftteken. Het klinkt als een 's' en kan enkel voorkomen **na een tweeklank of een lange klinker**.

Viele Grüßel!

Der April hat nur dreißig Tage.

Groß und klein.

De ß op je computer?

De Eszett (ß) vind je op je toetsenbord onder de combinatie alt-225, waarbij je de alt-toets ingedrukt houdt en 225 intoetst.

1 | Das Präsens (de onvoltooid tegenwoordige tijd)

1.1 Hilfsverben (hulpwerkwoorden)

	sein (zijn)	haben (hebben)	werden (worden, zullen)
ich	bin	hab-e	werd-e
du	bist	ha -st	wi ir -st
er, sie, es	ist	ha -t	wi ir d
wir	sind	hab-en	werd-en
ihr	seid	hab-t	werd- e -t
sie, Sie	sind	hab-en	werd-en

1.2 Vollverben (gewone werkwoorden)

	wohnen (wonen)	kommen (komen)
ich	woh ne	ko mm e
du	woh nt	ko mm st
er, sie, es	woh t	ko mm t
wir	woh nen	ko mm en
ihr	woh t	ko mm t
sie, Sie	woh nen	ko mm en
	Normaal werkwoord	Eindigt de stam op een dubbele medeklinker, dan blijft die overal behouden.

	arbeiten (werken)	finden (vinden)	zeichnen (tekenen)	Vergelijk: schwimmen
ich	arbe it e	fin d e	zeich n e	schwimm e
du	arbeit est	fin d est	zeich n est	schwimm st
er, sie, es	arbeit et	fin d et	zeich n et	schwimm t
wir	arbeit en	fin d en	zeich n en	schwimm en
ihr	arbeit et	fin d et	zeich n et	schwimm t
sie, Sie	arbeit en	fin d en	zeich n en	schwimm en
	Wwn met stam op -d of -t → e-Erweiterung		Wwn met stam op -Km of -Kn waarbij K (Konsonant/medeklinker) niet voorkomt in het woord 'molenaar'.	

	fahren (rijden)	sprechen (spreken)	sehen (zien)
ich	fahre	spreche	sehe
du	fährst	sprichst	siehst
er, sie, es	fährt	spricht	sieht
wir	fahren	sprechen	sehen
ihr	fahrt	sprecht	seht
sie, Sie	fahren	sprechen	sehen
	Sterke werkwoorden met -a- in de stam → a-Umlaut	Sterke werkwoorden met korte of lange -e- in de stam → e/i-Wechsel - e → i / lange e → ie MAAR: nehmen: er nimmt / geben: er gibt	

	heißen (heten)	essen (eten)	lesen (lezen)	lassen (laten)
ich	heiße	esse	lese	lasse
du	heißt	isst	liest	lässt
er, sie, es	heißt	isst	liest	lässt
wir	heißen	essen	lesen	lassen
ihr	heißt	esst	lest	lasst
sie, Sie	heißen	essen	lesen	lassen
	Werkwoorden met stam op sisklank (Zischlaut = s, z, ß, x) → s-Verschmelzung			

	halten (houden)	gelten (gelden)
ich	halte	gelte
du	hältst	giltst
er, sie, es	hält	gilt
wir	halten	gelten
ihr	haltet	geltet
sie, Sie	halten	gelten
	Sterke werkwoorden met -a- en met stam op -d/-t	Sterke werkwoorden met -e- en met stam op -d/-t

Bij de Duitse werkwoorden situeren zich de speciale gevallen altijd bij de tweede en derde persoon enkelvoud; bij werkwoorden met stam op -d/-t of -Km/Kn ook bij de tweede persoon meervoud.

Das Präsens der Verben - overzicht

Stam = infinitief - en				
ich				e
du	a → ä e → i	>	(e)	st *
er, sie, es	lange e → ie			t
wir				en
ihr				t
sie, Sie				en
	Sterke wvn met a of e in de stam		Stam op -d/-t of Km of Kn	*-t bij wvn op sisklank

1.3 Modalverben und 'wissen' (modale hulpwerkwoorden en 'weten')

	können kunnan	dürfen mogen, toelating hebben	müssen moeten als noodzaak	wollen willen	mögen lusten, graag hebben	sollen moeten als verplichting	wissen weten
ich	kann-	darf-	muss-	will-	mag-	soll-	weiß-
du	kannst	darfst	musst	willst	magst	sollst	weißt
er, sie, es	kann-	darf-	muss-	will-	mag-	soll-	weiß-
wir	können	dürfen	müssen	wollen	mögen	sollen	wissen
ihr	könnt	dürft	müsst	wollt	mögt	sollt	wisst
sie, Sie	können	dürfen	müssen	wollen	mögen	sollen	wissen

De modale werkwoorden en 'wissen' hebben de volgende kenmerken:

- in het enkelvoud **verandert** de stamklinker, behalve bij 'sollen';
- in de eerste en derde persoon enkelvoud hebben ze **geen uitgang**;
- in het meervoud zijn ze regelmatig.

Bij de modale werkwoorden en 'wissen' situeren de speciale gevallen zich enkel in het enkelvoud.

2 | Liste der starken und unregelmäßigen Verben

(bepaalde lijst van sterke en onregelmatige werkwoorden)

INFINITIV	IMPERFEKT	PARTIZIP PERFEKT	PRÄSENS 3. Person Singular	BEDEUTUNG
bieten	bot	geboten	er bietet	bieden
bitten	bat	gebeten	er bittet	vragen
brechen	brach	gebrochen	er bricht	breken
dürfen	durfte	gedurft	er darf	mogen
essen	aß	gegessen	er isst	eten
fahren	fuhr	gefahren	er fährt	rijden
fallen	fiel	gefallen	er fällt	vallen
fangen	fang	gefangen	er fängt	vangen
finden	fand	gefunden	er findet	vinden
geben	gab	gegeben	er gibt	geven
gehen	ging	gegangen	er geht !	gaan
haben	hatte	gehabt	er hat	hebben
halten	hielt	gehalten	er hält	houden
heißen	hieß	geheißen	er heißt	heten
helfen	half	geholfen	er hilft	helpen
können	konnte	gekonnt	er kann	kunnen
kommen	kam	gekommen	er kommt	komen
laden	lud	geladen	er lädt	uitnodigen
lassen	ließ	gelassen	er läßt	laten
laufen	lief	gelaufen	er läuft !	lopen
lesen	las	gelesen	er liest	lezen
mögen	mochte	gemocht	er mag	mogen (graag hebben)
müssen	musste	gemusst	er muss	moeten
nehmen	nahm	genommen	er nimmt !	nemen
schlafen	schief	geschlafen	er schläft	slapen
schlagen	schlug	geschlagen	er schlägt	slaan
sehen	sah	gesehen	er sieht	zien
sein	war	gewesen	er ist	zijn
sprechen	sprach	gesprochen	er spricht	spreken
stehen	stand	gestanden	er steht !	staan
tragen	trug	getragen	er trägt	dragen
treffen	traf	getroffen	er trifft	treffen, ontmoeten
treten	trat	getreten	er tritt !	stappen
vergessen	vergaß	vergessen	er vergisst	vergeten
waschen	wusch	gewaschen	er wäscht	wassen
werden	wurde	geworden	er wird	worden
wollen	wollte	gewollt	er will	willen
wissen	wusste	gewusst	er weiß	weten

In het Duits krijgen de bepaalde (der, die, das) en de onbepaalde lidwoorden (ein, kein) en een aantal voornaamwoorden (mein, dein ..., dieser, welcher ...) een uitgang. De laatste letter van die uitgang noemen we de **signaalletter**.

Die uitgang wordt bepaald door:

- de **functie** van het bijbehorende zelfstandige naamwoord in de zin;
- het **geslacht** van het bijbehorende zelfstandige naamwoord;
- het voorkomen van bepaalde **voorzetsels, werkwoorden of adjectieven**.

Schematisch kunnen we de signaalletters als volgt samenbrengen.

Der-Gruppe				
				
	männlich	weiblich	sächlich	Plural
Nominativ	R	E	S	E
Akkusativ	N	E	S	E
Dativ	M	R	M	N+n
Genitiv	S+s	R	S+s	R

Ein-Gruppe				
				
	männlich	weiblich	sächlich	Plural
Nominativ	Ø	E	Ø	E
Akkusativ	N	E	Ø	E
Dativ	M	R	M	N+n
Genitiv	S+s	R	S+s	R

De **Der-Gruppe** wordt volgens **RESE**, de **Ein-Gruppe** volgens **ØEØE** verbogen.

Der-GRUPPE

Der-Gruppe	
der	de
dieser	deze
jeder	elke
jener	die daar
solcher	zulke
welcher	welke

				
	männlich	weiblich	sächlich	Plural
Nominativ	de R	di E	da S	di E
Akkusativ	de N	di E	da S	di E
Dativ	de M	de R	de M	de N
Genitiv	de S	de R	de S	de R

Ein Beispiel

Der Sohn **des** Lehrers geht **jeden** Tag in **die** Schule.
In **welche** Schule geht er? In **diese** Schule oder in **jene**?

Ein-GRUPPE

Ein-Gruppe	
ein	een
kein	geen
mein	mijn
dein	jouw
sein, ihr, sein	zijn, haar, zijn
unser	onze
euer	jullie
ihr	hun
Ihr	uw

				
	männlich	weiblich	sächlich	Plural
Nominativ	ein Ø	ein E	ein Ø	kein E
Akkusativ	eine N	ein E	ein Ø	kein E
Dativ	eine M	eine R	eine M	keine N
Genitiv	eine S	eine R	eine S	keine R

Ein Beispiel

Herr Wickel hat **eine Tochter**. **Ihr Name** ist Elise. Der Freund **seiner Tochter** kommt aus **einer Stadt** in Flandern. Er spricht **kein Deutsch**, nur Niederländisch und Englisch

V Die Fälle (de naamvallen)

In het Duits kunnen de laatste letters van bepaalde woorden veranderen. Die letters zijn de **uitgang**. De laatste letter van de uitgang noemen we de **signaalletter**.

Dit is o.a. het geval voor

lidwoorden (bepaald lidwoord: 'der, die, das' + onbepaald lidwoord: 'ein, kein') en een aantal **voornaamwoorden** (mein, dein ..., dieser, welcher ...)

De uitgang is afhankelijk van **(1) het geslacht**
(2) de naamval

van het bijbehorende zelfstandige naamwoord.

Naamvallen zijn de verschillende vormen die woorden krijgen afhankelijk van

- (a) hun **functie** in de zin,
- (b) het **werkwoord** waarbij ze staan,
- (c) het **voorzetsel** waarop ze volgen.

Er zijn in het Duits vier naamvallen. In dit boek hebben ze elk een eigen kleur:

Nominativ = **geel**
Akkusativ = **groen**
Dativ = **rood**
Genitiv = **blauw**

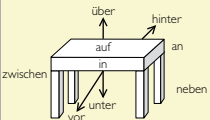
Naamvallen	Signaalletters			
Nominativ	R/Ø	E	S/Ø	E
Akkusativ	N	E	S/Ø	E
Dativ	M	R	M	N+n
Genitiv	S+s	R	S+s	R

Naamval	Voorbeeldzin		Signaalletter
Nominativ	deR Mann einØ Mann	Das ist deR Direktor. Der Direktor ist meinØ Freund.	R/Ø
Akkusativ	deN Mann eineN Mann	Kennen Sie deN Ober? Moment mal, ich rufe eineN Ober.	N
Dativ	deM Mann eineM Mann	Ich gebe deM Feuerwehmann etwas Taschengeld.	M
Genitiv	deS Mannes eineS Mannes	Pele ist der Name eineS bekannten Fußballspielers.	S+s

	Nominativ	RESE / ØEØE
Het antwoord op de vraag:	WeR?	Wer ist das? Das ist der Lehrer. Wer wohnt in Aachen? Die Deutschlehrerin wohnt in Aachen.
Functie	Subjekt (onderwerp) Prädikativ (nw gezegde) Anrede (aanspreking)	Der Lehrer kommt heute nicht. Er ist krank. Die Frau bereitet das Essen zu. Sein Bruder ist mein bester Freund . Lieber Jan , ich schreibe dir ... Liebe Ilse , ich liebe dich!
Bij de volgende werkwoorden	sein – werden – bleiben als koppelwerkwoord	Das ist der Bahnhof . Mein Vater ist der Mathelehrer . Er bleibt mein bester Freund . Du wirst bestimmt noch der beste Schüler der Klasse.

	Genitiv	S+s R S+s R	
Het antwoord op de vraag:	WeSsen + zn?	Wessen Wagen ist das? Das ist der Wagen des Lehrers .	
Functie	Nabepaling met van	Die Freundin meines Bruders heißt Inke. Kennen Sie den Mann meiner Schwester ?	
Bij de volgende voorzetsels <i>Ezelsbruggetje: voorzetsels in het Nederlands op -van of op -s</i>	laut, statt, trotz, wegen, während, innerhalb, außerhalb ...	Trotz des Regens ist er gekommen. Statt der Mutter kam die Tochter zu Besuch. Laut der Polizei ist der Mann unschuldig. Die Straße ist wegen eines Unfalls gesperrt. Die Schule ist während der Ferien geschlossen. Meine Freunde wohnen außerhalb der Stadt . Die Waren werden innerhalb einer Woche geliefert.	ondanks in de plaats van luidens/volgens wegens tijdens a/d buitenkant van binnen
Als tijdsaanduiding	Op de vraag Wann? bij een onbepaalde tijdsaanduiding	Eines Tages wird alles wieder vergessen sein. Eines Tages findest du bestimmt die Liebe deines Lebens.	

	Akkusativ	NESE / NEØ
Het antwoord op de vraag:	WeN?	Wen hast du gestern gesehen? Ich habe den Lehrer gesehen. Für wen kaufst du das Buch? Für meinen Vater.
Functie	Direktes Objekt (LV)	Ich kaufe einen Wagen. Ich habe einen Hund. Ich kenne den Lehrer.
Bij de volgende voorzetsels <i>Ezelsbruggetje:</i> <i>FUDOGE-Bis of DOGFUEB</i>	bis, durch, für, entlang, gegen, ohne, um	Meine Freundin bleibt noch bis nächsten Montag. tot Das Auto fährt durch einen Tunnel. door Sie fahren den See entlang. langs Ich kaufe ein Geschenk für meinen Freund. voor Das Mädchen steht gegen die Wand. tegen Ohne meinen Freund hätte ich das nicht geschafft. zonder Die Kinder sitzen um den Tisch. om/rond
Bij de voorzetsels van het tafeltje Als plaatsaanduiding <i>Ezelsbruggetje:</i> <i>IA VAN HUÛZ</i> 	an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen Op de vraag wohin? bij werkwoorden die een veranderende situatie uitdrukken (<i>van niet ... naar wel</i>)	Der Mann stellt den Schrank an die Wand. aan/tegen Er wirft den Teppich auf den Boden, op und trägt den Sessel in das Wohnzimmer. in Dann stellt er den Fernseher neben den Kamin, naast und schiebt den Computer unter den Schreibtisch. onder Seine Frau hängt ein Bild zwischen die Tür und das Fenster. tussen Dann hängt sie die Lampe über den Tisch. boven Schließlich fährt sie den Wagen hinter das Haus, achter und setzt sich zufrieden vor den Fernseher. voor
Figuurlijk gebruik	auf - über	Er antwortet nie auf meine Frage. Er freut sich über das Geschenk.
Bij de volgende werkwoorden	bitten – fragen – lehren – kosten – es gibt	Er bittet seinen Freund um Hilfe beim Mathetest. vragen (om te krijgen) Ich frage den Mann nach dem Weg. vragen (om te weten) Der Lehrer lehrt den Schüler neue Wörter. aanleren Der Sprachkurs kostet mich viel zu viel. kosten Es gibt einen neuen Schüler in unserer Klasse. er zijn/er is
Als tijdsaanduiding	Op de vraag Wann? Wie oft? Wie lange? zonder voorzetsel	Wie oft siehst du fern? Ich sehe jeden Tag fern. Wie lange bleibst du? Ich bleibe eine Woche. Wann kommt er? Er kommt nächsten Freitag, den 24. März.

	Dativ	M R M N+n	
Het antwoord op de vraag:	WeM?	Wem hast du das erzählt? Ich habe es dem Schüler erzählt. Mit wem gehst du auf Reisen? Ich gehe mit meiner Freundin auf Reisen.	
Functie	Indirektes Objekt (MV)	Ich schenke meiner Frau Blumen.	
Bij de volgende voorzetsels <i>Ezelsbruggetje:</i> <i>an GB VAN SMZ</i> <i>vorbei</i>	aus, bei, mit, nach, seit, von, zu, gegenüber, an ... vorbei	Ich komme aus der Bäckerei . Er bleibt bei seinem Großvater . Er parkt den Wagen gegenüber der Bank . Wir reisen mit dem Zug . Nach der Schule gehe ich gleich nach Hause . Seit dem ersten Februar wohnt er nicht mehr hier. Er kommt von der Post . Ich gehe zum (= zu dem) Arzt .	uit bij tegenover met na / naar sinds van naar
Bij de voorzetsels van het tafeltje <i>Ezelsbruggetje:</i> <i>IA VAN HUÜZ</i> 	an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen Op de vraag Wo? Bij werkwoorden die een toestand uitdrukken	Der Wagen <i>steht</i> hinter dem Haus . Der Teppich <i>liegt</i> auf dem Boden . Der Schrank <i>steht</i> an der Wand . Der Sessel <i>steht</i> im (= in dem) Wohnzimmer . Das Bild <i>hängt</i> zwischen der Tür und das Fenster . Der Fernseher <i>steht</i> neben dem Kamin . Der Computer <i>steht</i> unter dem Schreibtisch . Die Lampe <i>hängt</i> über dem Tisch . Die Frau <i>sitzt</i> zufrieden vor dem Fernseher .	achter op aan/tegen in tussen naast onder boven voor
Als plaatsaanduiding Figuurlijk gebruik	vor	Er hat Angst vor dem Krieg .	
Bij de volgende werkwoorden	antworten – begegnen – danken – folgen – gefallen – gehören – glauben (van personen) – gratulieren – helfen – schaden	Ich bin dem Lehrer vorige Woche begegnet . Der Mann folgt dem falschen Weg . Wem gehört dieses Buch? Die Frau glaubt ihrem Mann nicht. Er gratuliert seiner Freundin zum Geburtstag. Der Sohn hilft der Mutter im Haushalt. Rauchen schadet der Gesundheit .	ontmoeten volgen toebehoren geloven gelukwensen helpen schaden
Als tijdsaanduiding <i>Ezelsbruggetje:</i> <i>VIA + D</i>	Op de vraag Wann? Bij de voorzetsels vor – in – an	Vor einem Monat war ich noch in Berlin. Am (= an dem) Mittwoch haben wir frei. Ich komme in einer Woche .	voor/geleden op in/binnen

	Nominativ RESE / ØEØE	Akkusativ NESE / NEØE	Dativ MRMN+n	Genitiv S+sRS+sR
Het antwoord op de vraag:	WeR?	WeN?	WeM?	WeSsen + zn?
Functie	Subjekt (onderwerp) Prädikativ (nw gezegde) Anrede (aanspreking)	Direktes Objekt (LV)	Indirektes Objekt (MV)	Nabepaling met van (Van-bepaling)
Bij de volgende voorzetsels		bis, durch, für, entlang, gegen, ohne, um <i>Ezelsbruggetje: FUDOGE-Bis of DOGFEUB</i>	aus, bei, mit, nach, seit, von, zu, gegenüber, an ... vorbei <i>Ezelsbruggetje: an GB VAN SMZ vorbei</i>	laut, statt, trotz, wegen, während, innerhalb, außerhalb ... <i>Ezelsbruggetje: voorzetsels in het Nederlands op -van of op -s</i>
Bij de voorzetsels van het tafeltje <i>Ezelsbruggetje: IA VAN HUÛZ</i> 		an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen Op de vraag Wohin? Bij wvn die een veranderende situatie uitdrukken (<i>dynamische werkwoorden: van niet ... naar wel</i>)	an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen Op de vraag Wo? Bij wvn die een toestand uitdrukken (<i>statische werkwoorden</i>)	
Als plaats-aanduiding				
Figuurlijk gebruikt		auf, über	vor	
Bij de volgende werkwoorden	sein – werden – bleiben als koppelwerkwoord	bitten – fragen – lehren – kosten – es gibt	antworten – begegnen – danken – folgen – gefallen – gehören – glauben (van personen) – gratulieren – helfen – schaden	
Als tijds-aanduiding		Op de vraag Wann? Wie oft? Wie lange? zonder voorzetsel	Op de vraag Wann? bij de voorzetsels vor – in – an <i>Ezelsbruggetje: VIA + D</i>	Op de vraag Wann? bij een onbepaalde tijdsaanduiding

VI Die Wortsorten (de woordsoorten)

1 | Das Nomen (het zelfstandig naamwoord)

Mann - Frage - Haus

Der Lehrer steht vor der Klasse.
Wir haben es **den Kindern** schon gesagt.
Der Schüler nimmt das Buch **des Lehrers**.
Am Ende **des Jahres** gehe ich auf Reisen.
Kennen Sie den Namen **dieses Mannes**?

De leraar staat voor de klas.
We hebben het de kinderen al verteld.
De leerling neemt het boek van de leraar.
Op het eind van het jaar ga ik op reis.
Kent u de naam van deze man?

Der-Gruppe				
				
	männlich	weiblich	sächlich	Plural
Nominativ	der Lehrer	die Stadt	das Jahr	die Kinder
Akkusativ	den Lehrer	die Stadt	das Jahr	die Kinder
Dativ	dem Lehrer	der Stadt	dem Jahr	den Kindern
Genitiv	des Lehrers	der Stadt	des Jahres	der Kinder

Ook zelfstandige naamwoorden kunnen andere vormen krijgen, afhankelijk van de naamval waarin ze staan.

- In de **genitief mannelijk en onzijdig enkelvoud** krijgen de zelfstandige naamwoorden
  - de uitgang **-es**
    - altijd bij woorden op een sisklank (s-z-ß-x),
    - meestal bij woorden op -st en éénlettergrepige woorden, die Tür des Hause**s** – der Umfang des Verluste**s**;
  - de uitgang **-s** bij meerlettergrepige woorden, der Name des Lehrere**s**
- In de **datief meervoud** krijgen de zelfstandige naamwoorden
  - een extra **-n**, tenzij dat meervoud op een -s of al op een -n eindigt, von den Kindere**n**, mit den Freundinne**n**, in den Restaura**n**t

De uitgang -s wijst dus in het Duits meestal niet op een meervoud, tenzij bij vreemde woorden zoals *Disko, Hotel*.
Je vertaalt het meestal door 'van': *des Lehrers* = van de leraar

2 | Das Personalpronomen (het persoonlijk voornaamwoord)

ich - er - wir ...

Kommt **Jana** heute? Nein, **sie** kommt nicht.

Und kommt **der Lehrer** heute? Nein, **er** kommt auch nicht.

Hast du **deinen Freund** gesehen? Nein, ich habe **ihn** nicht gesehen.

Hast du **den Kindern das Geld** gegeben? Warum soll ich **es ihnen** geben?

Een persoonlijk voornaamwoord verwijst naar een mannelijk, vrouwelijk of onzijdig zelfstandig naamwoord of naar een persoonsnaam.

	Singular					Plural			Höflichkeitsform (= U-vorm)
	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers. männlich	3. Pers. weiblich	3. Pers. sächlich	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.	
									
Nominativ	ich	du	eR	siE	eS	wir	ihr	siE	SIE
Akkusativ	mich	dich	ihN	siE	eS	uns	euch	siE	SIE
Dativ	mir	dir	ihM	ihR	ihM	uns	euch	ihNeN	IhNeN

Het persoonlijk voornaamwoord heeft geen genitiefvorm (van mij = mijn). In dit geval gebruiken we het bezittelijk voornaamwoord.

Let bij de derde persoon op de overeenkomst in de signaalletters uit de RESE-tabel en de eindletters van het persoonlijk voornaamwoord.

Ich habe deM Lehrer daS Heft gegeben.

> *Ich habe ihM daS Heft gegeben.*

> *Ich habe eS ihM gegeben.*

3 | Das Interrogativpronomen (het vragend voornaamwoord)

wer - wen - welcher ...

Wer ist der Junge?	Das ist mein Bruder, Martin.
Wen kennst du nicht?	Ich kenne das Mädchen nicht.
Für wen ist dieses Geschenk?	Das Geschenk ist für die Mutter.
Wem hast du das Blatt gegeben?	Ich habe es dem Lehrer gegeben.
Mit wem gehst du auf Reisen?	Ich gehe mit meinem Freund auf Reisen.
Wessen Buch ist das?	Das ist Julia's Buch.
Was kommt da?	Da kommt ein Zug.

Ook het vragend voornaamwoord kan van vorm veranderen, afhankelijk van de naamval waarin het staat.

	für Personen	für Sachen
Nominativ	weR?	was?
Akkusativ	weN?	was?
Dativ	weM?	/
Genitiv	weSsen + zn?	weSsen + zn?

Let op de signaalletter bij het vragend voornaamwoord!

- We**R** → antwoord met RESE/ØESØ
- We**N** → antwoord met NESE/NESØ
- We**M** → antwoord met MRMNn

Welcher Mann ist das?	Das ist unser Lehrer .
Welchen Mann magst du am liebsten?	Am liebsten mag ich den jungen Mann.
Mit welcher Frau möchtest du ausgehen?	Mit der Frau rechts von dem Mann.
Was für einen Charakter hat sie?	Sie ist sehr nett und freundlich.

De vormen van de vraagwoorden 'welcher' en 'was für ein' worden bepaald door de naamval en het geslacht van het zelfstandig naamwoord waarbij ze staan.

- **Welcher** behoort tot de **RESE-groep** en wordt dus volgens RESE verbogen.
- Bij '**was für ein**' wordt 'ein' volgens **ØEØE** verbogen.

4 | Das Frageadverb (het vragend bijwoord)

wo - wie - wann ...

Wo liegt Weitenau?	Das liegt im Süden von Deutschland.
Wohin fährt Martin in die Schule?	Er fährt nach Schopfheim.
Woher kommt Julia?	Sie kommt aus dem Schwarzwald.
Wann beginnt die erste Stunde?	Die beginnt um halb acht.
Wie spät ist es jetzt?	Es ist Viertel vor neun.
Wie alt bist du?	Ich bin sechzehn.
Wie lange warten die Mädchen schon?	Sie warten schon zwei Stunden.

5 | Das Possessivpronomen (het bezittelijk voornaamwoord)

mein - ihre - euren ...

Ich kaufe **meinen** Apfelsaft **im** Bioladen.   Wo kaufst **du dein** Obst?

Der Lehrer schenkt **seiner** Frau Blumen und **die Frau** gibt **ihrem** Mann **ein Buch**.

De bezittelijke voornaamwoorden hebben de uitgangen van **ØEØE**.

	Singular					Plural			Höflichkeitsform (= U-vorm)
	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers. männlich	3. Pers. weiblich	3. Pers. sächlich	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.	
Pronomen									
Personal	ich	du	er	sie	es	wir	ihr	sie	Sie
Possessiv	mein	dein	sein	ihr	sein	unser	euer	ihr	Ihr

- De vorm van het bezittelijk voornaamwoord (*mein? sein? euer?*) wordt bepaald door het woord waarnaar het verwijst.
- De uitgang (*meine? meinen? mein?*) wordt bepaald door het geslacht en de naamval van het woord waarbij het staat.

Let goed op bij het woord 'ihr'. Het kan in het Duits verschillende betekenissen hebben.

- ihr* + zn = haar, hun (bez. vnv.)
- ihr* + ww -t = jullie (pers. vnv, nominatief)
- ihr* = aan/voor haar (pers. vnv., datief)

Het Nederlandse 'naar' kun je in het Duits op vele manieren uitdrukken.

- 1 | Heute Abend gehen wir **in die Disko**.
 Gehst du regelmäßig **ins Theater**?
 Der Main fließt **in den Rhein**.
 Voriges Jahr sind wir **in die Schweiz** geflogen.
 Dann ist sie **in die Küche** gegangen.

in + Akkusativ: 'naar' betekent hier: 'ergens naartoe' én 'erin' of 'naar binnen'.

Je gebruikt het ook bij

- landen met een lidwoord (in die Schweiz, in die USA);
- gebouwen waar je naartoe gaat met de bedoeling er enige tijd te blijven.

- 2 | Jeden Sommer fahren wir **ans Meer**.
 Sie geht gerade **auf den Tennisplatz**.

an + Akkusativ: als je 'tot bij' iets gaat, of naar 'water' gaat.

auf + Akkusativ: als je 'naar boven' of 'echt ergens op' gaat.

- 3 | Kommst du mit mir **nach Österreich**?
 Fahrt ihr im Sommer **nach Spanien**?
 Biegen Sie an der Kreuzung **nach links** ab.
 Stefanie, kommst du mal **nach vorne**?
 Der Schrank soll **nach oben** geschleppt werden.
 Kommst du heute noch **nach Hause**?

nach + Dativ: bij aardrijkskundige namen zonder lidwoord,
 bij bijwoorden als links, unten ...
 de vaste uitdrukking 'nach Hause'.

- 4 | Kommst du mit **zu meinem Freund**?
 Ich gehe **zum Arzt**.
 Du sollst **zum Direktor** gehen.
 Er fährt immer mit dem Wagen **zum Bahnhof**.

zu + Dativ: als je naar mensen gaat
 of naar gebouwen waar je vlug even in of aan loopt, niet met de bedoeling er een
 tijdje te blijven.

VIII Der Satzbau (de zinsbouw)

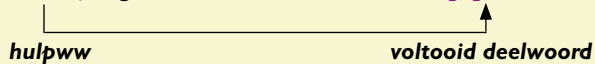
1 | Die Satzklammer (de tangconstructie)

Ich **stehe** um 9 Uhr **auf**.

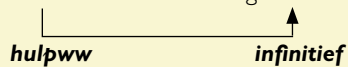
De *Satzklammer* is die zinsconstructie waarbij het eerste deel van een woord of woordgroep **vooraan** en het tweede deel **helemaal achteraan** in de zin staat. De rest van de zin komt dan tussen die twee woorden.

Er is een Satzklammer bij de volgende woordgroepen:

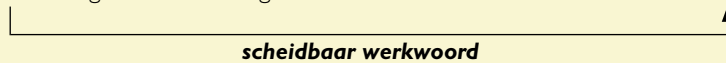
- Ich **habe** Jan gestern das Geld für sein Mofa **gegeben**.

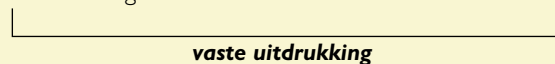
- Der Wagen **konnte** nicht mehr zeitig **halten**.

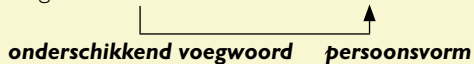
- Inge **fährt** morgen mit dem Zug von 12.40 Uhr von Köln nach München **weiter**.

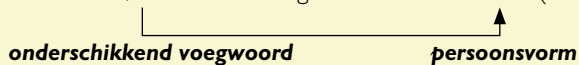
- Bei schönem Wetter **fährt** sie morgen mit dem Freund mit dem Fahrrad **ins Kino**.

- Sag Pauli, **dass** sie nach Hause **kommt**!

- Ich weiß nicht, **ob** er auch morgen noch da **sein wird**. (... of hij er ... nog **zal zijn**.)

'Klammer' betekent trouwens 'haakje'. Je opent dus het haakje, plaatst dan de rest van de Duitse zin en je sluit het haakje weer.

De Satzklammer is een typisch Duits verschijnsel. Wat eigenlijk samenhoort, wordt uit elkaar gehaald. Lees dus de zinnen altijd tot op het einde, vooraleer je de betekenis van een woord of zin zoekt.

2 | Die Wortfolge (woordvolgorde)

a Inversie

Staat het onderwerp **niet op de eerste plaats** in de zin, dan komt het **na het werkwoord**.

Ich bin voriges Jahr nicht auf Reisen gegangen. ↔ Dieses Jahr **gehe ich** nach Deutschland auf Reisen.
Hast du Lust mit ins Kino zu gehen?

Bij inversie staan **voornaamwoorden** (zonder voorzetsel) **voor het onderwerp**.

Wie hat **das Buch dem Vater** gefallen?

Hoe is het boek de vader bevalen?

↔

Wie hat **ihm das Buch** gefallen?

Hoe is **het boek hem** bevalen?

Interessiert **sich der Vater** für das Buch?

Interesseert **de vader zich** voor het boek?

b Twee infinitieven

Twee **infinitieven** in dezelfde zin **direct na elkaar** hebben de **omgekeerde volgorde** dan die in het **Nederlands**.

Die Schüler *haben* den Lehrer nicht **kommen sehen**. (= zien komen)

Wir *haben* auf unserer Reise alles selber **regeln müssen**. (= moeten regelen)

c Volgorde in de bijzin

In de bijzin komt het **verbogen werkwoord** helemaal **achteraan**. (Zie Satzklammer; behalve bij 'denn').

Ich weiß nicht, ob er auch morgen noch da **sein wird**. (= zal zijn)

Der Lehrer kommt heute nicht, weil er krank **ist**.

↔

Der Lehrer kommt heute nicht, denn **er ist** krank.

Ich verstehe den Lehrer nicht, denn **er spricht** die ganze Zeit Deutsch.

Bij **denn** staan onderwerp en persoonsvorm direct bij elkaar:

In het Nederlands is dit net zo. Je mag zinsconstructies dus vaak letterlijk uit het Nederlands vertalen. Verwar niet met het Frans en het Engels waar je een andere woordvolgorde hebt.